

Capítol 4. ALBI: ENTRE LA DISSIDÈNCIA I L'ORTODÒXIA CRISTIANA

La Ciutat Episcopal d'Albi és un conjunt arquitectònic, que configura el nucli antic de la capital del departament del Tarn, que és compostat per diversos edificis, entre els quals sobresurten la Catedral de Santa Cecília, la Col·legiata de Sant Salvi i el Palau de la Berbiá. Situat a la ribera esquerra del riu Tarn, és Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO des de l'any 2010.

Un dels trets característics de la Ciutat Episcopal és el seu color, distingible des de la llunyania. Es tracta d'una mescla entre vermell, rosa i ocre originària de la utilització de maons provinents de fora del territori i de les tradicionals teules romanes.

I com sorgí aquest conjunt monumental? La ciutat d'Albi havia patit, com totes les terres del Llenguadoc, els efectes de la Croada contra els Càtars desenvolupada des de l'any 1209. De fet, els mateixos "heretges" eren anomenats entre altres noms amb el terme "Albigesos", malgrat que la ciutat tarnesa no era un dels focus més importants de presència del Catarisme. Un cop acabada la primera fase de la Croada, i per a consolidar la supremacia i el domini de l'Església Catòlica al territori, es decidí la construcció de la Catedral de Santa Cecília, que representava el poder religiós i el Palau de Berbiá, el poder civil i polític, i la interconnexió entre ambdós. També hem de remarcar que després de la primera fase de la Croada, Albi visqué una expansió econòmica molt destacada promociionada per la seva burgesia comercial.

Posteriorment el Catolicisme degué afiançar-se novament davant la propagació durant els segles XVI i XVII de les idees del cristianisme calvinista. Els seus seguidors reberen el nom d'"Hugonots".

Però analitzem cadascun dels monuments que configuren tot el conjunt. Sens dubte, observant des de lluny, el monument que més ens cridaria l'atenció és la majestuosa Catedral de Santa Cecília, seu de l'arquebisbat d'Albi. La seva construcció, damunt d'un pujol rocós, i seguint l'estil del "Gòtic meridional" (un estil més auster que altres gòtics), s'allargà durant dos segles, des de l'any 1282 fins al 1480; una mostra de la grandiositat de l'edifici. De fora estant, recorda més aviat una fortificació, i potser és una metàfora de la defensa del Catolicisme davant les heterodòxies que apareixien amb regularitat a Occitània. Però l'interior ens aporta una imatge molt més artística i profusa d'imatges religioses, amb una bona col·lecció de frescos i pintures murals..

La construcció, que substituï altres edificis antics més senzills, començà sota el mandat del bisbe Bernat de Castanet, nascut a Montpelhièr. Però alguns indicis marquen que el projecte podria ésser anterior, ja que des del Comtat de Tolosa ja s'havia disposat d'un pressupost l'any abans que el nou bisbe prengués possessió del seu càrrec. En aquell moment, l'any 1276, el Comtat tolosenc existia com a estructura feudal però ja no tenia una família al capdavant i era regit directament per part de la Corona francesa.

I qui fou el primer arquitecte? Precisament un català, en Ponç Descull, que havia treballat en diversos projectes arquitectònics sota el regnat de Jaume II de Mallorca, com el Palau dels Reis de Mallorca a Perpinyà o la Catedral i el Palau de S'Almudaina de Ciutat de Mallorca. Malgrat la derrota de Murèth les relacions entre catalans i occitans continuaven. Un bisbe nascut a Montpelhièr, que integra el Regne de Mallorca, nomena un arquitecte català per a treballar a Albi.

Durant la Revolució a finals del segle XVIII, bona part de les seves obres d'art desaparegueren i existí un projecte per a enderrocar l'edifici, segons les normes laiques revolucionàries, però l'enginyer albigès Joan Francés Mariès escrigué una carta al Ministeri de l'Interior, demanant la conservació de la Catedral per la seva bellesa arquitectònica. Però si bé la Revolució no destruï aquesta joia, el temps inexorable provocà esquerdes a l'edifici i ha patit diverses obres de manteniment i restauració, algunes d'elles discutibles durant el segle XIX.

El Palau de Berbiá començà la seva construcció l'any 1228, tot just acabada la primera fase de la Croada contra els Càtars, i s'allargà durant vuitanta anys. És una fortalesa imponent, però simultàniament austera, manada construir pel bisbe Durand de Belcaire. La seva situació mostra que havia d'esdevenir seu de la defensa del poder civil i religiós davant de possibles atacs exteriors, però també interiors d'una població crítica amb la nova situació provocada arran de la Croada. L'Església Catòlica i els representants de la Corona francesa no gaudien precisament d'una popularitat gaire bona. I d'on prové el nom de "Berbiá"? La teoria més acceptada explica que podria ésser una deformació del mot occità "Bisbia", que volia dir precisament "bisbe".

Els posteriors bisbe Bernat II i Bernat III (el mateix que havia iniciat la construcció de la Catedral de Santa Cecília) reforçaren la construcció, realitzada només amb maons provinents de fora del territori. Malgrat que durant segles, el Palau era propietat del Bisbat d'Albi, a començaments del segle XX, la llei que marcava la laïcitat total de la República Francesa, adjudicà la propietat del Palau a l'Estat.

Enguany, el Palau és la seu del Museu Toulouse-Lautrec, ja que aquest famós pintor impressionista de finals del segle XIX nasqué a la capital tarnesa. De fet, aquest museu és el centre d'arreu del món que allotja més obres del pintor.

La Col·legiata de Sant Salvi és una mescla d'art romànic i gòtic, ja que la seva construcció, iniciada vers l'any 1060, se situà en els períodes de difusió d'ambdós corrents artístics. El material emprat també és una mostra d'aquest cicle; la part romànica és construïda amb pedra, mentre que la part gòtica és formada per maons forans (com els dos monuments anteriors). Aquesta col·legiata fou dedicada a Sant Salvi per la gran devoció que sentien els albigesos envers aquest sant, que fou el primer bisbe conegut de la ciutat. Durant segles, els bisbes albigesos, començant per les despulles del mateix Sant Salvi, foren enterrats en aquesta col·legiata.

Terratrèmols, revolucions, restauracions... formen part de la seva història. El seu orgue, el seu claustre considerat un dels més bonics del món, les seves capelles, les seves estàtues... són mereixedors d'una interessant visita.

I finalment parlem del Pont Vièlh, conegut també com a Pont del Tarn, amb una longitud d'uns cent cinquanta metres sobre el riu del mateix nom. Fou construït durant els anys 1035 i 1042 i inicialment era tan estret que no permetia la circulació de carretes; el transport devia realitzar-se amb animals o amb persones. Posteriorment, després de la Croada en la dècada de 1220 fou ampliat, i com tots els ponts medievals, els seus usuaris devien pagar una taxa als senyors (com els peatges actuals de les autopistes).

I en el proper capítol, tornem a la Provença amb aires romans.

Francesc Sangar. CAOC.